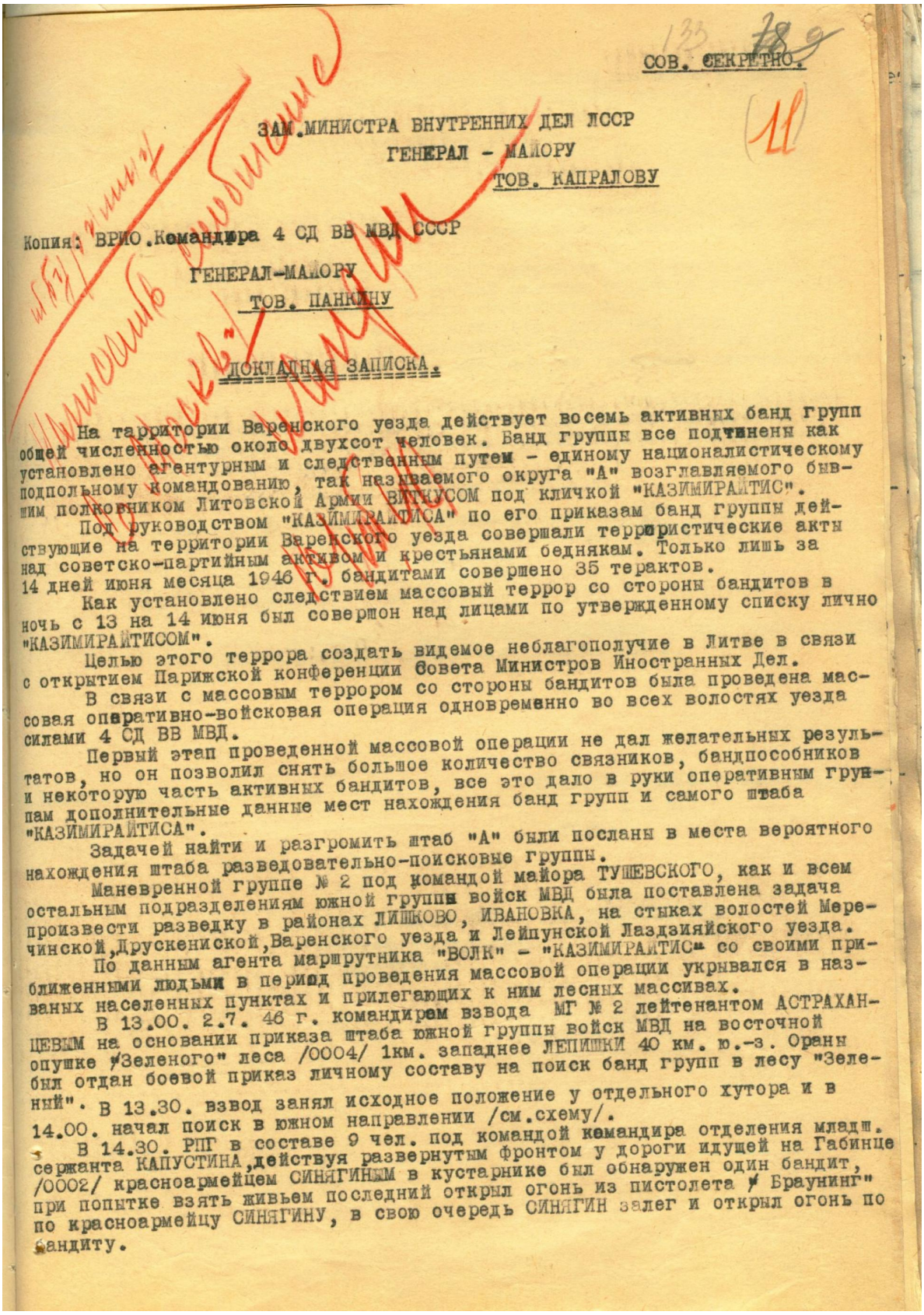
1946 07 · MVD pranešimas apie Kazimieraičio žūtį

LYA, f. K-41, ap. 1, b. 207, l. 133–134 · rusų kalba



СОВ. СЕКРЕТНО.

ЗАМ.МИНИСТРА ВНУТРЕННИХ ДЕЛ ЛССР
ГЕНЕРАЛ - МАЙОРУ
ТОВ. КАПРАЛОВУ

Копия: ВРИО.Командира 4 СД ВВ МВД СССР
ГЕНЕРАЛ-МАЙОРУ
ТОВ. ПАНКИНУ

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА.

На территории Варенского уезда действует восемь активных банд групп общей численностью около двухсот человек. Банд группы все подчинены как установлено агентурным и следственным путем - единому националистическому подпольному командованию, так называемого округа "А" возглавляемого бывшим полковником Литовской Армии ВИТКУСОМ под кличкой "КАЗИМИРАЙТИС".

Под руководством "КАЗИМИРАЙТИСА" по его приказам банд группы действующие на территории Варенского уезда совершали террористические акты над советско-партийным активом и крестьянами беднякам. Только лишь за 14 дней июня месяца 1946 г. бандитами совершено 35 терактов.

Как установлено следствием массовый террор со стороны бандитов в ночь с 13 на 14 июня был совершен над лицами по утвержденному списку лично "КАЗИМИРАЙТИСОМ".

Целью этого террора создать видемое неблагополучие в Литве в связи с открытием Парижской конференции Совета Министров Иностранных Дел.

В связи с массовым террором со стороны бандитов была проведена массовая оперативно-войсковая операция одновременно во всех волостях уезда силами 4 СД ВВ МВД.

Первый этап проведенной массовой операции не дал желательных результатов, но он позволил снять большое количество связников, бандпособников и некоторую часть активных бандитов, все это дало в руки оперативным группам дополнительные данные мест нахождения банд групп и самого штаба "КАЗИМИРАЙТИСА".

Задачей найти и разгромить штаб "А" были посланы в места вероятного нахождения штаба разведовательно-поисковые группы.

Маневренной группе № 2 под командой майора ТУШЕВСКОГО, как и всем остальным подразделениям южной группы войск МВД была поставлена задача произвести разведку в районах ЛИШКОВО, ИВАНОВКА, на стыках волостей Меречинской,Друскеницкой,Варенского уезда и Лейпунской Лаздзияйского уезда.

По данным агента маршрутника "ВОЛК" - "КАЗИМИРАЙТИС" со своими приближенными людьми в период проведения массовой операции укрывался в названных населенных пунктах и прилегающих к ним лесных массивах.

В 13.00. 2.7. 46 г. командиром взвода МГ № 2 лейтенантом АСТРАХАНЦЕВЫМ на основании приказа штаба южной группы войск МВД на восточной опушке "Зеленого" леса /0004/ 1км. западнее ЛЕПИШКИ 40 км. ю.-з. Ораны был отдан боевой приказ личному составу на поиск банд групп в лесу "Зеленый". В 13.30. взвод занял исходное положение у отдельного хутора и в 14.00. начал поиск в южном направлении /см.схему/.

В 14.30. РПГ в составе 9 чел. под командой командира отделения младш. сержанта КАПУСТИНА,действуя развернутым фронтом у дороги идущей на Габинце /0002/ красноармейцем СИНЯГИНЫМ в кустарнике был обнаружен один бандит, при попытке взять живьем последний открыл огонь из пистолета "Браунинг" по красноармейцу СИНЯГИНУ, в свою очередь СИНЯГИН залег и открыл огонь по бандиту.

134 (12)

Действующий справа красноармеец ПОВАРЕНКО, подбежав на расстояние до трех метров к бандиту пытался так же захватить живьем, но последний открыл огонь и между бандитом и красноармейцем ПОВАРЕНКО завязалась перестрелка, в результате чего бандит был ранен.

Бандит будучи ранен, продолжал отстреливаться и трижды ранил красноармейца ПОВАРЕНКО, два раза в правую руку и один раз в область брюшной полости.

Видя раненого красноармейца ПОВАРЕНКО подползщии красноармеец САВИНЫХ бросил гранату в бандита, разрывом которой бандит был тяжело ранен и после трех часов умер.

Начальник МГ №2 майор ТУШЕВСКИЙ будучи на КП в Габинце, где и находился начальник Лейпунского ВО МВД услышав стрельбу в лесу "Зеленый" на автомашине внехали на место столкновении.

Прибыв на место, узнав об обстановки, осматрев убитого бандита, подразделению подал приказ на продолжение поиска, трупп бандита, оружие и документы передал начальнику ВО МВД Лейпуны /расписка о сдачи прилогается/.

По данным агентурн убитый бандит опознан, которй оказался начальником округа штаба "А" - ВИТКУС по кличке "КАЗИМИРАЙТИС"

Прошу отличившихся в ликвидации "КАЗИМИРАЙТИСА" приставить к правительственной награде:

1. Начальника МГ № 2 - майора ТУШЕВСКОГО
2. Командира взвода - лейтенанта АСТРАХАНЦЕВА
3. Командира отделения - мл. сержанта КАПУСТИНА
4. Красноармейца - СИНЯГИНА
5. Красноармейца - ПОВАРЕНКО
6. Красноармейца - САВИНЫХ.

ПРИЛОЖЕНИЕ: Схема, расписка о сдаче "КАЗИМИРАЙТИСА", часы принадлежащие "КАЗИМИРАЙТИСУ", рапорт начальника МГ№ 2.

НАЧАЛЬНИК ВАРЕНСКОГО УО МВД
ПОДПОЛКОВНИК: -
/ ГОЦЕВ/

КОМАНДИР ЮЖНОЙ ГРУППЫ ВОЙСК МВД
М А Й О Р:-
/МОРОЗОВ/

НАЧАЛЬНИК ШТАБА ЮЖНОЙ ГРУППЫ ВОЙСК МВД
СТАРШИЙ ЛЕЙТЕНАНТ:-
/ФУНТИКОВ/

Apie dokumentą

Visiškai slaptas tarnybinis pranešimas („Докладная записка“), skirtas LSSR vidaus reikalų ministro pavaduotojui generolui majorui Kapralovui. Kopija siųsta MVD 4-osios šaulių divizijos laikinajam vadui generolui majorui Pankinui. Jį pasirašė Varėnos apskrities MVD skyriaus viršininkas pplk. Gocevas, MVD kariuomenės Pietų grupės vadas mjr. Morozovas ir štabo viršininkas vyr. ltn. Funtikovas. Pranešime aprašoma 1946 m. liepos 2 d. operacija „Žaliojo“ miške, kurios metu žuvo partizanas, agentūros duomenimis atpažintas kaip A apygardos vadas Vitkus-Kazimieraitis, ir siūloma apdovanoti operacijos dalyvius. Saugomas LYA f. K-41, ap. 1, b. 207, l. 133–134.

Iššifruotas tekstas · rusų k.

Vertimas į lietuvių k.

Visiškai slaptai.

LSSR vidaus reikalų ministro pavaduotojui
generolui majorui
drg. Kapralovui

Kopija: SSRS MVD vidaus kariuomenės 4-osios šaulių divizijos laikinajam vadui
generolui majorui
drg. Pankinui

{rezoliucija raudonu pieštuku: Nr. 57(?) … Parašykite(?) pranešimą į Maskvą(?) / parašas}

TARNYBINIS PRANEŠIMAS

Varėnos apskrities teritorijoje veikia aštuonios aktyvios banditų grupės, iš viso apie du šimtus žmonių. Agentūriniu ir tardymo keliu nustatyta, kad visos banditų grupės pavaldžios vienai nacionalistinei pogrindžio vadovybei – vadinamajai „A“ apygardai, kuriai vadovauja buvęs Lietuvos kariuomenės pulkininkas Vitkus, slapyvardžiu „Kazimieraitis“.
Vadovaujamos „Kazimieraičio“ ir vykdydamos jo įsakymus, Varėnos apskrities teritorijoje veikiančios banditų grupės vykdė teroro aktus prieš sovietinį partinį aktyvą ir valstiečius varguolius. Vien per 14 1946 m. birželio dienų banditai įvykdė 35 teroro aktus.
Tardymu nustatyta, kad masinis banditų teroras naktį iš birželio 13 į 14 d. buvo įvykdytas prieš asmenis pagal „Kazimieraičio“ asmeniškai patvirtintą sąrašą.
Šio teroro tikslas – sukurti regimą nestabilumą Lietuvoje, sutampantį su Užsienio reikalų ministrų tarybos Paryžiaus konferencijos atidarymu.
Atsakant į masinį banditų terorą, MVD vidaus kariuomenės 4-osios šaulių divizijos pajėgomis visuose apskrities valsčiuose vienu metu buvo surengta masinė operatyvinė karinė operacija. Pirmasis masinės operacijos etapas nedavė norimų rezultatų, tačiau leido sulaikyti daug ryšininkų, banditų rėmėjų ir dalį aktyvių banditų. Tai suteikė operatyvinėms grupėms papildomų duomenų apie banditų grupių ir paties „Kazimieraičio“ štabo buvimo vietas.
Siekiant surasti ir sutriuškinti „A“ štabą, į tikėtinas štabo buvimo vietas buvo pasiųstos žvalgybinės paieškos grupės.
Manevrinei grupei Nr. 2, vadovaujamai majoro Tuševskio, kaip ir visiems kitiems MVD kariuomenės Pietų grupės padaliniams, buvo pavesta atlikti žvalgybą Liškiavos, Ivanovkos (rus. Ивановка) apylinkėse, Varėnos apskrities Merkinės ir Druskininkų bei Lazdijų apskrities Leipalingio valsčių sandūrose.
Agento maršrutininko „Volk“ („Vilkas“) duomenimis, „Kazimieraitis“ su savo artimiausiais žmonėmis masinės operacijos metu slapstėsi minėtose gyvenvietėse ir prie jų esančiuose miškų masyvuose.
1946 m. liepos 2 d. 13 val. MG Nr. 2 būrio vadas leitenantas Astrachancevas, vykdydamas MVD kariuomenės Pietų grupės štabo įsakymą, rytiniame „Žaliojo“ (rus. „Зеленый“) miško pakraštyje /0004/, 1 km į vakarus nuo Lepiškių (rus. Лепишки), 40 km į pietvakarius nuo Varėnos, davė asmeninei sudėčiai kovinį įsakymą ieškoti banditų grupių „Žaliajame“ miške. 13.30 val. būrys užėmė pradinę padėtį prie atskiros sodybos ir 14 val. pradėjo paiešką pietų kryptimi /žr. schemą/.

14.30 val. 9 žmonių žvalgybinė paieškos grupė, vadovaujama skyriaus vado jaunesniojo seržanto Kapustino, veikdama išskleista rikiuote prie kelio į Gabince (rus. Габинце) /0002/, raudonarmietis Siniaginas krūmuose aptiko vieną banditą. Bandant paimti jį gyvą, šis atidengė ugnį iš „Browning“ pistoleto į raudonarmietį Siniaginą; Siniaginas savo ruožtu atsigulė ir atidengė ugnį į banditą. Dešinėje veikęs raudonarmietis Povarenka, pribėgęs prie bandito iki trijų metrų, taip pat bandė paimti jį gyvą, tačiau šis atidengė ugnį ir tarp bandito ir raudonarmiečio Povarenkos įsiplieskė susišaudymas, kurio metu banditas buvo sužeistas.
Sužeistas banditas toliau šaudė ir tris kartus sužeidė raudonarmietį Povarenką – du kartus į dešinę ranką ir vieną kartą į pilvo sritį.
Matydamas sužeistą raudonarmietį Povarenką, prišliaužęs raudonarmietis Savinychas metė į banditą granatą; jos sprogimo banditas buvo sunkiai sužeistas ir po trijų valandų mirė.
MG Nr. 2 vadas majoras Tuševskis, būdamas vadavietėje Gabince, kur buvo ir Leipalingio MVD valsčiaus skyriaus viršininkas, išgirdę šaudymą „Žaliajame“ miške, automobiliu išvyko į susidūrimo vietą.
Atvykęs į vietą, susipažinęs su padėtimi ir apžiūrėjęs nukautą banditą, jis davė padaliniui įsakymą tęsti paiešką, o bandito lavoną, ginklą ir dokumentus perdavė Leipalingio MVD valsčiaus skyriaus viršininkui /[išbraukta: perdavimo pakvitavimas pridedamas]/.
Agentūros duomenimis, nukautas banditas atpažintas – juo pasirodė esąs „A“ apygardos štabo vadas Vitkus, slapyvardžiu „Kazimieraitis“.
Prašau pasižymėjusius likviduojant „Kazimieraitį“ pristatyti vyriausybiniam apdovanojimui:
1. MG Nr. 2 vadą majorą Tuševskį
2. Būrio vadą leitenantą Astrachancevą
3. Skyriaus vadą jaunesnįjį seržantą Kapustiną
4. Raudonarmietį Siniaginą
5. Raudonarmietį Povarenką
6. Raudonarmietį Savinychą.

PRIEDAS: schema, [išbraukta: „Kazimieraičio“ perdavimo pakvitavimas], „Kazimieraičiui“ priklausęs laikrodis, MG Nr. 2 vado raportas.

Varėnos apskrities MVD skyriaus viršininkas
pulkininkas leitenantas /Gocevas/ (parašas)

MVD kariuomenės Pietų grupės vadas
majoras /Morozovas/ (parašas)

MVD kariuomenės Pietų grupės štabo viršininkas
vyresnysis leitenantas /Funtikovas/ (parašas)

Vertimas į anglų k. · English translation

A top-secret report ("dokladnaya zapiska") addressed to Major General Kapralov, Deputy Minister of Internal Affairs of the Lithuanian SSR, with a copy to Major General Pankin, acting commander of the 4th Rifle Division of the MVD Internal Troops. It was signed by Lt. Col. Gotsev (Varėna district MVD), Major Morozov and Sr. Lt. Funtikov (MVD Southern Troop Group). It describes the operation of 2 July 1946 in the "Zelyony" forest in which a partisan was killed; agents identified him as Vitkus-Kazimieraitis, commander of District "A". The report recommends the participants for state awards.

Top secret.

To the Deputy Minister of Internal Affairs of the Lithuanian SSR, Major General Comrade Kapralov. Copy: to the Acting Commander of the 4th Rifle Division, MVD Internal Troops of the USSR, Major General Comrade Pankin.

{Red-pencil resolution, partly illegible: No. 57(?) … Write(?) a report to Moscow(?) / signature}

REPORT

Eight active bandit groups, totalling about two hundred people, operate in Varėna district. As established through agents and investigation, all of them are subordinate to a single nationalist underground command, the so-called District "A", headed by a former colonel of the Lithuanian Army, VITKUS, code-named "KAZIMIERAITIS".

Under the leadership of "Kazimieraitis" and on his orders, the bandit groups in Varėna district committed terrorist acts against Soviet and Party activists and poor peasants. In just 14 days of June 1946 the bandits committed 35 terrorist acts.
The investigation established that the mass terror by the bandits on the night of 13–14 June was carried out against persons on a list personally approved by "Kazimieraitis".
The aim of this terror was to create a visible appearance of trouble in Lithuania in connection with the opening of the Paris Conference of the Council of Foreign Ministers.
In response, a mass operational military operation was carried out simultaneously in all rural districts of the county by the 4th Rifle Division of the MVD Internal Troops.
The first stage did not produce the desired results, but it made it possible to detain a large number of liaison agents, bandit supporters and some active bandits. This gave the operational groups additional data on the locations of the bandit groups and of the staff of "Kazimieraitis" itself.
Reconnaissance and search groups were sent to the probable locations of the staff in order to find and destroy the staff of "A".
Manoeuvre Group No. 2 under Major TUSHEVSKY, like all other units of the MVD Southern Troop Group, was ordered to reconnoitre the areas of Liškiava and Ivanovka, at the junctions of the Merkinė and Druskininkai rural districts (Varėna county) and the Leipalingis rural district (Lazdijai county).
According to the route agent "VOLK" ("Wolf"), during the mass operation "Kazimieraitis" and his closest associates were hiding in these settlements and the adjoining forests.
At 13:00 on 2 July 1946, platoon commander of MG No. 2, Lieutenant ASTRAKHANTSEV, acting on orders of the Southern Group staff, gave his men a combat order on the eastern edge of the "Zelyony" ("Green") forest /0004/, 1 km west of Lepishki and 40 km south-west of Varėna, to search for bandit groups in that forest. At 13:30 the platoon took its starting position at a solitary farmstead, and at 14:00 it began searching southwards /see diagram/.
At 14:30 a 9-man reconnaissance and search group under section commander Junior Sergeant KAPUSTIN, advancing in extended line near the road to Gabintse /0002/, found one bandit in the bushes; he was spotted by Red Army soldier SINYAGIN. When they tried to take him alive, the bandit opened fire on Sinyagin with a "Browning" pistol; Sinyagin lay down and returned fire.
Red Army soldier POVARENKO, advancing on the right, ran to within three metres of the bandit and also tried to take him alive, but the bandit opened fire. In the exchange of fire the bandit was wounded.
Although wounded, the bandit kept firing and wounded Povarenko three times: twice in the right arm and once in the abdomen.
Seeing that Povarenko was wounded, Red Army soldier SAVINYKH crawled up and threw a grenade at the bandit. The explosion severely wounded the bandit, and he died three hours later.
The commander of MG No. 2, Major Tushevsky, who was at the command post in Gabintse together with the head of the Leipalingis MVD rural office, heard the shooting in the "Zelyony" forest, and they drove to the scene of the clash.
On arrival he assessed the situation and examined the dead bandit. He ordered the unit to continue the search and handed the bandit's body, weapon and documents over to the head of the Leipalingis MVD office /[struck out: receipt of handover attached]/.
According to agents, the dead bandit was identified as the commander of the District "A" staff, VITKUS, code-named "KAZIMIERAITIS".
I request that those who distinguished themselves in the liquidation of "Kazimieraitis" be recommended for state awards:
1. Commander of MG No. 2, Major TUSHEVSKY
2. Platoon commander, Lieutenant ASTRAKHANTSEV
3. Section commander, Junior Sergeant KAPUSTIN
4. Red Army soldier SINYAGIN
5. Red Army soldier POVARENKO
6. Red Army soldier SAVINYKH.

ATTACHMENTS: diagram, [struck out: receipt for the handover of "Kazimieraitis"], a watch belonging to "Kazimieraitis", report of the commander of MG No. 2.

Head of the Varėna District MVD Office, Lieutenant Colonel /GOTSEV/ (signature)
Commander of the MVD Southern Troop Group, Major /MOROZOV/ (signature)
Chief of Staff of the MVD Southern Troop Group, Senior Lieutenant /FUNTIKOV/ (signature)

Pastabos

• JAUTRU: aprašomas Kazimieraičio sužeidimas ir mirtis nuo granatos sprogimo („po trijų valandų mirė“).

• Dokumentas nedatuotas. Įvykių data – „2.7.46“ (1946 m. liepos 2 d.), todėl pranešimas parašytas 1946 m. liepą. Vitkus įvardijamas kaip „buvęs pulkininkas“ (kitur pasitaiko ir „pulkininkas leitenantas“).

• Raudono pieštuko rezoliucija kairiajame viršutiniame kampe įskaityta tik iš dalies: „…сообщение“ ir „в Москв…“ abejotini, pirmoji eilutė („№ 57/…“) neįskaitoma.

• Vietovardžiai: Лишково – Liškiava, Меречинская – Merkinės, Друскенинская – Druskininkų, Лейпунская / Лейпуны – Leipalingio / Leipalingis, Ораны – Varėna. Ивановка, Лепишки, Габинце ir „Зеленый“ miškas palikti originale; tikslūs lietuviški atitikmenys iš dokumento neaiškūs.

• Rusų tekste yra originalo klaidų („видемое“, „совершон“, „подползщии“, „столкновении“, „разведовательно“ ir kt.), perraše jos išlaikytos. Žodžiai „расписка о сдаче/сдачи“ abiejose vietose užtušuoti ar perbraukti, bet įskaitomi. Pirmojo puslapio „ВИТКУСОМ“ iš dalies dengia raudona rezoliucija.

Iššifravo ir išvertė kazimieraitis.lt, 2026 (rusų → lietuvių → anglų k.). Šaltinis: Lietuvos ypatingasis archyvas, f. K-41, ap. 1, b. 207, l. 133–134. Neaiškiai įskaitomos vietos pažymėtos [laužtiniuose skliaustuose] arba (?).